Fundaţia Europeană pentru Îmbunătăţirea Condiţiilor de Viaţă şi de Muncă

Convergența şi divergența condițiilor de muncă în Europa: 1990–2005

Sinteză

Introducere

În 2005, Fundația Europeană pentru Îmbunătățirea Condițiilor de Viață şi de Muncă (Eurofound) s-a angajat în cea de-a patra etapă a Studiului său privind condițiile de muncă în Europa (EWCS), care a demarat în 1990. Pe parcursul acestei perioade de 15 ani, Uniunea Europeană a cunoscut modificări semnificative la mai multe niveluri. Celor 12 state membre ale Uniunii Europene din 1990 li s-au alăturat 15 state noi. În consecință, EWCS din 2005 face referire la cele 27 state membre ale Uniunii Europene (UE27), precum şi la Croația, Turcia, Norvegia şi Elveția. Cu toate acestea, în Uniunea Europeană au existat schimbări şi la nivel structural, vizând organizarea în ansamblu a economiei europene, piețele forței de muncă şi condițiile de muncă.

Astfel, conținutul EWCS a evoluat în mod considerabil în această perioadă; acesta include în prezent mai multe probleme şi a evoluat de la analizarea cu preponderență a riscurilor ergonomice mai tradiționale la cuprinderea unor aspecte numeroase legate de o abordare pluridimensională a condițiilor de muncă şi, în general, a calității vieții active. Acest raport urmăreşte în principal să investigheze două chestiuni de cercetare. În primul rând, studiul încearcă să observe, prin intermediul diferitor etape ale EWCS existența mişcărilor de convergență sau de divergență în timp în ceea ce priveşte calitatea vieții active. În al doilea rând, studiul cercetează dacă în perioada în cauză au fost vizibile mişcări similare între țările europene.

Context politic

Schimbările la nivel structural în Uniunea Europeană s-au reflectat într-o oarecare măsură în elaborarea politicilor europene şi naționale, în special prin strategia europeană privind ocuparea forței de muncă şi strategia de la Lisabona. Cu toate acestea, studii recente prezintă o imagine eterogenă a situației calității locurilor de muncă în Europa, indicând că, deşi pot fi observate anumite îmbunătățiri, cum ar fi în privința accidentelor la locul de muncă, anumite alte dimensiuni ale calității locurilor de muncă - precum intensificarea muncii sau accesul la posibilități de formare – nu s-au îmbunătățit efectiv. Această evaluare fusese deja realizată de Comisia Europeană în comunicarea de monitorizare privind calitatea muncii şi a fost reafirmată mai recent în raportul strategic privind strategia reînnoită de la Lisabona.

Aceste studii se bazează pe diferite seturi de date şi indicatori, folosind fie o abordare pur academică, fir o abordare determinată mai degrabă de politică, precum cadrul conceptual şi indicatorii asupra cărora s-a convenit în cadrul Consiliului European de la Laeken din decembrie 2001. Una dintre deficiențele semnificative ale cadrului european pentru calitatea muncii este absența oricărui indicator legat de condițiile de muncă. Acest raport analizează din perspectiva calității locurilor de muncă tendințele în materie de condiții de muncă, astfel cum acestea au fost reflectate în diferitele faze EWCS de pe parcursul ultimilor 15 ani.

Constatări esențiale

Investigarea calității muncii şi a ocupării forței de muncă scoate în evidență patru dimensiuni principale: cariera şi ocuparea forței de muncă, sănătatea şi bunăstarea, dezvoltarea competențelor şi echilibrul dintre viața profesională şi cea personală. Fiecare dintre aceste dimensiuni include teme secundare care cuprind împreună aspectele la care se face referire în chestionarele EWCS şi domeniul politicilor sociale şi ocupaționale europene în ansamblu. În urma examinării acestor domenii – precum şi a satisfacției la locul de muncă în general – pentru a evalua calitatea locurilor de muncă în sensul cel mai larg, constatările studiului dezvăluie o relativă divergență în Europa odată cu aderarea celor 12 noi state membre (NSM) în 2004 şi 2007. În medie, aceste țări prezintă

până în prezent performanțe mai scăzute în termeni de calitate a locurilor de muncă, însă rezultatele confirmă şi faptul că lipsurile încep să fie reduse.

Printre statele membre mai vechi (UE15), procesul de convergență pare să evolueze nu către rezultate optime sau superioare, ci mai degrabă către medie, deoarece îmbunătățirea performanțelor în termeni de calitate a locurilor de muncă în grupul de țări anglo-saxone este contracarată de o deteriorare în cadrul grupului de țări scandinave. În acelaşi timp, grupurile de țări continentale şi sudice rămân relativ stabile.

Diversitatea internă în cadrul grupurilor de țări şi în cadrul țărilor poate creşte datorită diferitelor politici publice şi a diferitelor specializări economice. Dezvoltarea sectorului serviciilor – însoțită de declinul activităților industriale şi agricole – a avut un impact diferit asupra diverselor țări şi acest lucru poate explica, parțial, diferențele dintre țări şi grupurile de țări.

Rezultatele naționale prezentate în acest raport arată că, în cadrul fiecărui grup, există un grad mare de variabilitate. Finlanda este din ce în ce mai diferită de celelalte state scandinave, însă şi diferențele dintre Danemarca şi Suedia sunt mai marcante în prezent decât cu 10 sau 15 ani în urmă. În grupul continental, Țările de Jos şi, în mai mică măsură, Austria încep să se diferențieze de celelalte țări din grup. În grupul sudic, Spania este diferită față de Italia cu mult decât înainte, iar Portugalia şi în special Grecia prezintă diferențe mai mari față de alte țări din grup în comparație cu anii 1990.

La nivel național, modelele negative în ceea ce priveşte calitatea locurilor de muncă, precum expunerea la riscuri pentru sănătate, munca în weekend sau în timpul nopții, sunt în scădere în aproximativ toate țările. Drepturile lucrătorilor s-au îmbunătățit în ceea ce priveşte consultarea şi informațiile cu privire la riscuri. Cu toate acestea, în aproximativ toate țările încep să se dezvolte alte modele negative în ceea ce priveşte calitatea locurilor de muncă – precum locuri de muncă în care accesul la formare şi oportunitățile de învățare sunt reduse, munca în ture sau programul de lucru instabil, intensitatea mai mare a muncii şi absenteismul pe motiv de boală.

Lipsa oportunităților de formare la locul de muncă reprezintă un motiv deosebit de îngrijorare. În ciuda accentului pus pe învățarea pe tot parcursul vieții în cadrul discursului şi politicilor europene şi a metodei deschise specifice de coordonare a educației şi a învățării pe tot parcursul vieții, este necesar un progres semnificativ pentru a putea fi atinse obiectivele stabilite la Lisabona în 2000.

Indicatori pentru definirea politicii

- În vederea îmbunătățirii în ansamblu a condițiilor de muncă în toate țările, este nevoie de eforturi sporite în ceea ce priveşte formarea şi învățarea de-a lungul vieții.
- Alți factori de risc şi rezultate legate de muncă în țările UE27 care necesită atenție includ intensificarea muncii şi creşterea ratei absenteismului.
- Informațiile detaliate cu privire la evoluțiile economice şi sociale din NSM sunt încă fragmentate sau au o sferă restrânsă şi sunt necesare cercetări suplimentare în acest sens.
- Cu 27 state membre ale Uniunii Europene este dificil să se analizeze tendințele în fiecare țară şi, prin urmare, concentrarea (gruparea statelor membre în funcție de similitudini) reprezintă o alternativă viabilă. Cu toate acestea, concentrarea poate ascunde diversitatea internă şi poate conduce la suprainterpretare. Prin urmare, este important să se efectueze în acelaşi timp o analiză pentru fiecare țară, având în vedere diversitatea din ce în ce mai mare din cadrul concentrărilor.

Cercetări suplimentare

- Eurofound, datorită misiunii şi resurselor sale – precum studii, observatoare şi finanțări pentru cercetări secundare – ar putea juca un rol în promovarea sinergiilor şi în stabilirea unui grup operativ transversal sau a unui grup operativ privind concentrările.
- Creşterea dimensiunilor eşantioanelor naționale ar contribui la îmbunătățirea următoarei etape a EWCS, permițând o analiză mai detaliată la nivel sectorial şi regional, de exemplu.
- Îmbunătățirea eşantioanelor naționale în EWCS reprezintă o condiție preliminară pentru utilizarea mai adecvată a EWCS în scopul monitorizării politicii, deoarece acest exercițiu se bazează pe un reper relativ al performanței naționale.

Informații suplimentare

Raportul privind convergența şi divergența condițiilor de lucru în Europa: 1990–2005 este disponibil la http://www.eurofound.europa.eu/publications/htmlfiles/ef08104.htm. Datele, rapoartele şi analiza secundară a Studiului privind condițiile de muncă în Europa sunt disponibile pe site-ul web al Observatorului European pentru Condițiile de Muncă la http://www.eurofound.europa.eu/ewco/surveys/.

Sara Riso, Ofițer de legătură pentru informații
sri@eurofound.europa.eu